

הכשרה אוניברסיטאית לקצינים בשרות קבע

מאת סרו נ. סולומון

מזה שנים מספר עושה צה"ל מאמצים ניכרים כדי לאפשר למספר הולך ורב של קצינים בשירות קבע להשלים השכלתם על-ידי למר דים באוניברסיטה העברית בירושלים ובטכניון בחיפה. מגמה זו הנה חלק ממאמץ כולל להבטחת סגל קצינים מובהר לתקופת שירות ארוכה.

רוב הקצינים הלומדים, בדרגות הגמכות והיניוניות, מיועדים, עם סיום פרק הלימודים של כ-3 שנים, לחזור ולהשתבץ מחדש ביחידות-האם מהן באו. רק מעטים, ובעיקר אלה הלומדים הנדסה, מדעי הטבע ומדעים מדויקים, מיועדים, עם סיום חוק לימודיהם, להמשיך ולעסוק במקצועות אותם רכשו. אין ספק, שהעשרת יחידות השדה בקצינים בעלי השכלה אקדמאית תורמת תרומה נכבדה להעלאת רמת ההשכלה הכללית של הקצינים, מהוה אתגר לגבי אלה הלוקים בהשכלתם וממריצי תם להשלימה, בסיועו של צה"ל.

בסקירה זו ננסה לבחון שני צדדים בלימודי הקצינים באוניברסיטה, ובעיקר לגבי אלה שרכישה ההשכלה לגביהם נעשית רק מתוך מגמה להרחיב דעת ואפקטים.

אספקטים אקדמיים

אין ספק שהתנאים אותם מעניק צה"ל למשרת תלמי הים תנאים אידיאליים. הגם שרוב הלומדים באוניברסיטה הם בעלי משפחה,

מצבם הכלכלי טוב. פטורים מדאגות הקיום, יש באפשרות הקצינים המשתלמים להשקיע מלוא המאמצים ללימודים. יחד עם זאת מועד נקט ללומדים תקופת השתלמות המקבילה לתקופת השתלמותו של סטודנט רגיל. נמצאנו למדים שלרשות משתלמי צה"ל זמן עודף, אותו יש באפשרותם לנצל למטרות מועילות. אין ספק, תקופת הלימודים משמשת כתקופת רגיעה ומנוחה למשתלמים, שרובם יוצאי יחידות-שדה. ניתן להניח כי משתלמים אלה עשויים ל"הספיק" יותר מאשר סטודנטים "רגילים" העמוסים בדאגות קיום.

בשנים האחרונות מורגשת במדינה ירידה במספר האנשים הדוברים שפות זרות. הגורמים הישירים לכך: פחות העליה ו"היעלמות" הדור הותיק.

חיילי צה"ל המתגייסים לאחר סיום בית-הספר התיכון או אלה שהשכלתם פחותה מזו, מצליחים תוך תקופת הלימודים הטרומי-צבאית לרכוש שפה אירופית אחת, לכל היותר (לעיתים רחוקות שתיים), וגם אותה רק בצורה חלקית.

הנסיון הנעשה על-ידי הוצאת "מערכות" להעשיר את הספרות הצבאית המקצועית על-ידי תרגום ספרי-מופת צבאיים לשפה העברית, הנו מבורך, אולם אין בו כדי להדביק את הפיגור העצום ואת המחסור המשוע בספרות צבאית מקצועית. הקניית שפות זרות יש בה משום מתן כלים בידי הקצינים לקריאה שוטפת.

תקופת הלימודים באוניברסיטה הנה מבהינה זו אידיאלית לרכישת שפות, ואותה יכולים לנצל, בעיקר, אותם קצינים הלומדים באוניברסיטה משך שלוש שנים. הבסיס לרכישת שפות נוספות חייב להיות מתוך בחירה חופשית, היות ולקבלת התואר הראשון אין התלמיד נדרש אלא להוכיח בקיאותו בשפה זרה אחת, הנלמדת גם היא רק משך שנה אחת.

לנו נראה, שלפחות שליש מזמנו באוניברסיטה יכול וצריך המשתלם להקדיש לרכישת שפות זרות ולהעמקת ידיעותיו בהן, באשר באמצעותן יקל עליו להעמיק ולהרחיב קריאתו בתחום הספרות הצבאית-המקצועית.

אספקטים צבאיים

תקופת הלימודים באוניברסיטה בהכרח שתביא במידה זו או אחרת להינתקות חלקית של המשתלמים מן הצבא. נראה שבתחום זה לא נעשה הרבה לשמירת הקשר המתמיד והרצוף בין יחידות האם או בין הצבא, כגוף, לבין

המשתלמים. הזיקה בתחום זה והמאמץ חייבים להיות הדדיים, ואין תקופה מתאימה יותר להדוק הקשר מאשר החופשות שבין שנות הלימודים, החייבות להיות מנוצלות בצורה מושכלת על-מנת לאפשר למשתלמים להדביק פגורים בידע ובהתקדמות שחלו בצה"ל בשנה השוטפת.

כיון שמרחב החופשה אינו משתרע בין סיום שנה ועד תחילת שנת הלימודים הבאה, אלא בתקופה שבין סיום עונת הבחינות לתחילת עונת הבחינות הבאה — הולך מרחב זה ומצטמצם, וכתוצאה מכך מחייב ניצול יתר של פרק זמן זה שהוא קצר ביותר. לקידום המצב בתחום זה יש לעשות רבות כדי למנוע פיגור מצטבר ופוגע.

לנו נראה שהדרך הטובה והיעילה ביותר לקידום הקצינים בידע הצבאי היא לשבצם בתקופת החופשה במערך אימוני הקיץ של יחידות המילואים או של היחידות הסדירות. קשה להניח שניתן במסגרת תקופה זו לשבץ את הקצינים בתפקידי פיקוד ממשיים, ואף אין זו כוונת הדברים. יקל לעשות זאת על-ידי הצבתם ליד המפקדים האורגניים של היחידות ברמות המקבילות לתפקידים אותם מילאו בתקופה ה"טרומי לימודית" ולעתים גם ברמה גבוהה יותר.

בצורה זו נתתן אפשרות, לרכוש בצורה אינטנסיבית את רוב התמורות והיחידושים בשיטות הלחימה והחשיבה של צה"ל בשנה החולפת. ואין די בכך — הקשר בין הקצונה הלימודית וצה"ל חייב להישמר גם ברוב ימות השנה על-ידי פגישות מאורגנות בהן יאינו המשתלמים להרצאות על תמורות בצבא, כשעיקר המאמץ יהיה מרוכז בשמירת הקשר עם צה"ל והידוקו. אין להוציא מתחום זה הזמנת המשתלמים להצגות ותרגילים בדרג עוצבת, בהן ניתן לעמוד בצורה טובה על יישום עקרונות חדשים בתחום הלחימה לשפת המעשה. נראה לנו שרק בדרך זו ניתן למנוע תלישור תם של המשתלמים מן הנעשה בצה"ל, ולקיים שמירה, אף אם לא סדירה, על זיקת גומלין בין המשתלמים לצה"ל.

ליסיכום

היזמה הברוכה שנוקט צה"ל להעלות רמת ההשכלה של קציניו באמצעות מימון לימודיהם, תוך נכונות לספוג יציאתם מן המערך לתקופה ארוכה יחסית, יכולה להיות בבהינת מנוף רב-חשיבות להעלאת רמת ההשכלה של הקצינים מחדרגיסא והבטחת סגל מובהר של קצינים לתקופת שירות ארוכה מאידך-גיסא.